

آیه مودت و جایگاه اهل بیت(ع) در هدایت امت

در آیه ۲۳ سوره شوری، خداوند خطاب به پیامبر اسلام (ص) می فرماید: «قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى؛ بگو من در برابر این رسالت، هیچ پاداشی از شما نمی طلبم جز محبت به نزدیکانم.» این آیه، یکی از دلایل بنیادی قرآن در اثبات جایگاه اهل بیت(ع) در هدایت امت اسلامی است. امام رضا(ع) در مناظره با مأمون عباسی، با استناد به این آیه، محبت اهل بیت را نه تنها یک توصیه اخلاقی، بلکه یک تکلیف الهی معرفی کردند. ایشان فرمودند: «خداوند مودت ما اهل بیت را بر امت واجب کرده است و این مودت، نشانه‌ای از پذیرش ولایت ماست.»

تعبیر «المودَّة» در این آیه، فراتر از محبت عاطفی است، بلکه به معنای پیروی، اطاعت و پذیرش مرجعیت دینی اهل بیت(ع) است. امام رضا(ع) با تفسیر این آیه، نشان داد که امامت اهل بیت، ادامه رسالت پیامبر(ص) و ضامن بقای دین است. محبت در قربی، یعنی محبت نسبت به کسانی که در قرب الهی قرار دارند؛ کسانی که خداوند آنان را از رجس پاک کرده (احزاب ۳۳) و اطاعتشان را واجب شمرده است. (نساء: ۵۹).

از نگاه امام رضا(ع)، این آیه نه تنها بیانگر حق اهل بیت بر امت است، بلکه معیار شناخت حق از باطل در تاریخ اسلام محسوب می شود. مودت اهل بیت(ع)، درحقیقت پیوند قلبی و معرفتی با سرچشمه هدایت الهی است؛ پیوندی که امت را از گمراهی حفظ می کند و راه را به سوی حقیقت می گشاید.

محمد جواد علیپور

مشاوره معارفی

سکوت یا گفت‌وگوی نیکو؟

در اختلافات زنشویی، بسیاری می پرسند: «چرا باید سکوت کنم؟» پاسخ ساده است: نه، همیشه سکوت الزامی نیست! اسلام هرگز توصیه به خاموشی مطلق نکرده، بلکه بر خاموشی بجا و حکیمانه و «حسن گفتار» تأکید کرده است. قرآن کریم می فرماید: «قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا؛ با مردم نیکو سخن بگویید.» (بقره: ۸۳) این آیه، اصل کلیدی تعاملات انسانی است، نه فقط با غریبه ها، بلکه در نزدیک ترین روابط، همچون روابط همسری.

چه کسی گفته است همیشه باید سکوت کرد؟ شما حق دارید سلیقه و حق خود را بیان کنید، اما در «زمان درست» و با «ادبیات شایسته». پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «المسلم من سلم المسلمون من لسانه و یده؛ مسلمان واقعی کسی است که مسلمانان از زبان و دست او در امان باشند.» در زندگی مشترک، بحث های تند به جای حل مسئله، کینه می کارد. سکوت مطلق هم ممکن است به انباشت نارضایتی و انفجار ناگهانی منجر شود. ما طبق منطق قرآن، باید دنبال راه میانه باشیم. در اینجا راه میانه چیست؟

در قرآن، خداوند به انبیا دستور می دهد با قومشان «به نیکي» سخن بگویند. این اصل در خانواده هم جاری است. امیرالمؤمنین (ع) می فرماید: «بهترین شما کسی است که با خانواده اش نیکوکار باشد. اما در اختلاف، با آرامش و احترام حرف بزنید. نه تنها به نتیجه می رسید، بلکه عشق و آرامش نیز حفظ می شود. اما خلاف آن، خانه را به میدان جنگ بدل می کند.

حرکت به سوی لجبازی، قهر، کینه و شاید، جدایی، پس، پیاموزیم که «حق بگوئیم، اما درست بگوئیم» سکوت گزینشی، برای آرام کردن جو و سپس گفت‌وگوی قرآنی، کلید سعادت است.

علی افخمی

آداب زیارت

زیارت: سفر عشق و تربیت دل

زیارت، تنها دیداری تشریفاتی یا سفری زیارتی نیست؛ سفری است از ظاهر به باطن، از لفظ به معنا و از دیدن به دانستن. انسان در زیارت، نه فقط مهمان اولیای الهی، بلکه شاگرد مکتب آنان است. زیارت، مدرسه عشق و تربیت است؛ جایی که انسان می آموزد چگونه دل بسپارد، چگونه با معرفت حضور یابد و چگونه عشق را به وفاداری بدل کند. در زیارت نامه های می خوانیم: «فَمَا أَحَلَّى أَسْمَانُكُم؛ چه شیرین است نام های شما.» حقیقتاً نام های علی، زهرا، حسن و حسین چنان لطافت و نوری دارند که شنیدنشان، دل را نرم می کند و روح را شیرین. این شیرینی، نشانه آشنایی روح انسان با سرچشمه یاکي است. در زیارت، انسان احساس می کند که به خانه خود بازگشته است؛ به آغوش محبت و اطمینان. زیارت، اعلام وفاداری است. زائر می گوید: «با شما هستم، در دنیا و آخرت.» همین جمله، تعهدی است که انسان را از سطح یک بیننده مقبره به هم پیمان راه اهل بیت ارتقا می دهد. زائر واقعی به حرم نمی رود تا فقط سلامی بدهد و بازگردد، بلکه می رود تا بسازد، تا تغییر کند. تا دلش را جلا دهد. در فضای حرم، اضطراب ها فرومی نشیند، غبار دل زدوده می شود و انسان، آرامشی آسمانی می یابد. اگر این صفا را با خود بیرون ببرد، اثر زیارت در جانش ماندگار می شود و زندگی اش رنگ دیگری می گیرد.

در روایات آمده است: «کسی که یکی از ما اهل بیت را زیارت کند، گویا خدا را بر فراز عرش زیارت کرده است.» این تعبیر نشان می دهد که زیارت، تنها دیدار یک انسان نیست، بلکه ملاقات با مظهر خداست. درحقیقت، زائر در آینه امام، چهره حقیقت را می بیند. اثر زیارت به اندازه معرفت زائر است؛ هرچه شناخت بیشتر، فیض افزون تر. زیارت، تمرینی است برای تمرکز و حضور. زائر آگاه می داند که اهل بیت زنده اند، می شنوند، پاسخ می دهند و او را می بینند. این حضور، تنها در حرم نیست؛ در خانه، در مسیر، حتی در دل شب هم می توان با آن ها سخن گفت.

انسان مؤمن وقتی این حضور را باور کند، احساس قدرت، عزت و آرامش پیدا می کند؛ چون می داند در پناه عشق بی پایانی است که هرگز رهاش نمی کند. زیارت، هنر حضور است؛ حضوری عاشقانه که در آن، دل، از ترس ها و تنهایی ها آزاد می شود و در سایه یاد اولیای الهی، طعم رضایت و اطمینان را می چشد. در این لحظه، زائر درمی یابد که سفرش زمینی نیست، بلکه پروازی است از خاک تا افلاک، از محدودیت تا بی کرانگی. زیارت، راهی است برای ساختن انسان، انسانی که با عشق به اهل بیت، به خدای خویش نزدیک تر می شود.

شکر

شهریار NEWS IR
۴شنبه
۲۳ مهر ۱۴۰۴
شماره ۲۲۹

۱۴



معارف

گفت‌وگو

امام رضا(ع)؛ ولی نعمت مادی و معنوی ایرانیان

رهبر معظم انقلاب در تحلیل زندگی امام رضا(ع) می فرماید: «آن حضرت ولی نعمت مادی و معنوی ملت ایران است.» امام رضا(ع) الگویی کامل از بندگی، علم و فرهنگ دینی به جهان اسلام عرضه کردند. ۵۵ سال عمر مبارک ایشان، از مدینه تا مرو، عرصه ای از تلاش بی وقفه در جهت گسترش معارف الهی بود. آن حضرت نه تنها در بعد معنوی راهنما و شفیع مردم اند، بلکه برکات حضورشان در ایران، از امنیت و وحدت گرفته تا رونق فرهنگی و دینی، نشان دهنده نقش بی بدیشان در تاریخ ملت ماست.

۲ فصل از زندگی امام هشتم(ع)

زندگی امام رضا(ع) به دو بخش اصلی تقسیم می شود، ۳۵ سال پیش از امامت و ۲۰ سال دوران امامت. در دوره نخست، امام در کنار پدر بزرگوارشان، امام موسی کاظم(ع)، تربیت یافتند و در سال هایی که پدر در زندان بغداد بودند، سرپرستی خانواده و سادات موسوی را بر عهده داشتند. در دوره امامت نیز هفده سال در مدینه و مکه و سه سال در مسیر هجرت تا خراسان سپری شد. هر مرحله از این زندگی سرشار از بندگی خدا، علم، صبر و مدیریت اجتماعی بود؛ الگویی برای مؤمنانی که می خواهند میان عبادت و مسئولیت اجتماعی، پیوند برقرار کنند.

امام مهربانی ها و خانواده دوستی

امام رضا(ع) در کنار بندگی خدا، رابطه ای عمیق و محبت آمیز با خانواده داشتند. ایشان به مادرشان، نجمه خاتون و خواهرشان، حضرت فاطمه معصومه(ص)، نهایت احترام و خدمت را روا می داشتند. روایت شده است که امام کارهای خانه را خود انجام می دادند و در رسیدگی به اهل خانه، از پهن کردن بستر تا پذیرایی از مهمانان، پیش قدم بودند. حتی در لحظات پایانی عمر، با وجود شدت بیماری، از غلامانشان احوال پرسی کردند. این سیره نشان می دهد که بندگی خدا با خدمت به بندگان خدا از یکدیگر جدا نیست.

حجت الاسلام والمسلمین فرازی نیا؛

امام رضا(ع) نه تنها در بعد معنوی راهنما و شفیع مردم اند، بلکه برکات حضورشان در ایران، از امنیت و وحدت گرفته تا رونق فرهنگی و دینی، نشان دهنده نقش بی بدیشان در تاریخ ملت ماست.

در گفت‌وگو با خطیب حرم رضوی، حجت الاسلام والمسلمین فرازی نیا، برخی ابعاد شخصیت ثامن الحجج(ع) تبیین شد

هجرتی که تاریخ ایران را دگرگون کرد

حسین ابراهیمی: در روزگاری که شناخت سیره اهل بیت(ع) بیش از هر زمان دیگری راهگشا و الهام بخش است، بازخوانی زندگی امام رضا(ع) دریچه ای تازه به سوی بندگی، خدمت و مبارزه فرهنگی می گشاید. در گفت‌وگویی با حجت الاسلام والمسلمین فرازی نیا، از خطبای حرم مطهر رضوی، ابعاد کمترگفته شده ای از شخصیت امام هشتم(ع) مرور شده است؛ از بندگی خالصانه و ذکر دائمی تا مهربانی با خانواده، از هجرت غریبانه به خراسان تا جهاد تبیین در نیشابور. این گفت‌وگو نشان می دهد که امام رضا(ع) فقط پیشوای علم و عبادت نبودند، بلکه با رفتار و گفتار خود، الگویی جامع از دین داری آگاهانه و مسئولانه ارائه کردند؛ نگاهی که در آن، عبادت از زندگی جدا نیست و معرفت به خدا با خدمت به خلق، گره می خورد. در پرتو این سیره، ایران امروز همچنان خود را وام دار امام مهربانی ها می بیند؛ امامی که حضورش نه فقط در تاریخ، بلکه در زندگی روزمره مؤمنان جاری است.

سفر

بی بازگشت

امام رضا(ع) در برابر دعوت اجباری مأمون عباسی برای رفتن به خراسان، آن را مأموریتی الهی دانستند نه سفری برای قدرت. حضرت هنگام حرکت، خویشان خود را مأمور کردند در مسیر گریه کنند تا مردم بدانند این سفر از سر علاقه به دنیا نیست. امام می دانستند به شهادت خواهند رسید و به همین دلیل همسر، مادر و فرزند خردسالشان جواد(الائمه(ع) را با خود نبردند. این هجرت که از مدینه تا مرو طول کشید، با وجود اجبار سیاسی، به فرصتی بزرگ برای تبلیغ دین و گسترش معارف اهل بیت(ع) تبدیل شد.

جهاد تبیین در نیشابور

یکی از لحظات درخشان زندگی امام رضا(ع) ماجرای حدیث «سلسله الذهب» در نیشابور است. امام در میان جمعیتی عظیم، از پدران خود تا پیامبر(ص) نقل کردند که خداوند فرمود: «کلمه لاله الا... حصن من است؛ هرکه وارد این حصن شود، از عذاب من در امان است. اما به شرط پذیرش ولایت من.» این سخن که در حضور اهل سنت و دیگر اقوام بیان شد، جلوه ای از مبارزه فرهنگی امام بود. در همان جا مردم به حقانیت ولایت بی بردند و نقشه مأمون در بی اعتبار کردن امام نقش بر آب شد.

الگوی جاودان بندگی و بصیرت

امام رضا(ع) نه تنها در عرصه عبادت و خانواده، بلکه در میدان سیاست و فرهنگ نیز الگوی خستگی ناپذیری بودند. در مناظرات علمی به زبان های گوناگون با اهل کتاب سخن گفتند و در اوج بحث های علمی نیز وقت نماز را مقدم داشتند. همین سیره است که رهبر معظم انقلاب از آن به عنوان «مبارز خستگی ناپذیر در راه خدا» یاد می کنند. پیروی از امام رضا(ع) یعنی جمع میان عقل، عشق، بصیرت و بندگی؛ راهی که ملت ایران با الهام از امام مهربانی ها در مسیر ولایت و مقاومت ادامه می دهد.

بررسی انگیزه های پنهانی زیارت

گونه شناسی انگیزه های زیارتی

باتأمل در مشاهدات میدانی و مطالعات

دینی، می توان انگیزه های زیارت را در چهار قالب اصلی دسته بندی کرد:

۱. **زیارت متوقفانه**: در این نگرش، زائر با رویکردی معامله گرایانه و مشروط، به زیارت می پردازد. زیارت ابزاری برای برآورده شدن خواسته های مادی تلقی می شود و تحقق نیافتن این خواسته ها، ممکن است به قطع ارتباط بینجامد.

۲. **زیارت سائلانه**: این رویکرد، با محوریت درخواست و التماس برای رفع نیازهای مادی یا حل مشکلات شکل می گیرد. اگرچه دعا و استغاثه به درگاه ائمه(ع) امری مدوح است، اما اگر به تنها انگیزه زیارت تبدیل شود، از عمق و جایگاه راستین آن می کاهد.

۳. **زیارت عاشقانه**: در این سطح، انگیزه اصلی، فراق و شوق دیدار است. زائر برای زمزمه با



حجت الاسلام والمسلمین تقی محمدزاده
نویسنده و پژوهشگر

به جای آوردن نیگوی آن، با زیارت قبور آنان است. پس، کسانی که با رغبت و علاقه به زیارت ایشان و باور داشتن آنچه آنان ترغیب کرده اند، زیارتشان کنند، امامان آن ها در روز قیامت شفیعیان باشند.»

با استناد به این فرمایش درمی یابیم که زیارت، فراسوی یک عمل مستحب، وفا به عهد و ادای دین است. قطع این رشته های اتصال - که خداوند به پیوند آن فرمان داده- همان است که در آیه ابتدایی، از نشانه های خسران برشمرده شد. برای آنکه زیارت، مقبول درگاه اهل بیت(ع) قرار گیرد و زائر با دستی پر -از معنویت و برکت- بازگردد، لازم است این سفر معنوی را پیش از هر چیز، از سر «تکلیف» و برای ادای «حق» امام آغاز کنند. در این صورت، زیارت از حوزه میدالات مادی فراتر می رود و به رابطه ای ناب و تحول آفرین تبدیل می شود که جان زائر را صیقل می دهد و زندگی او را با برکات بی پایان خود همراه می سازد. باشد که با شناخت جایگاه حقیقی زیارت و پاسداشت این پیوند آسمانی، همواره در زمرة «عارفاً بحقه» قرار گیریم و از انوار هدایت اهل بیت(ع) بهره مند شویم!